

הוא היה אומר...

מאת אליקים שמשוביץ

"אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי, שלא הניח פרשה אחת בתורה שלא למדה, ולמד במקרא ותרגום מדרש הלכות ואגדות ומשלו, הכל למד, וכן אמרו עליו שאמר, אם יהיו כל השמים יריעות, וכל האילנות קולמוסין, וכל הימים דיו, אינן כדי לכתוב את חכמתי שלמדתי מרבתי, ולא אצילתי מחמתן אלא כשם שהזבוב הזו הטובלת בים הגדול ומשהו מחסרה..." (מסכת סופרים פרק טז, ו)

"הוא היה אומר' מבטא ומסכם מה שאותו הרב לימד כל ימי חייו כצו לדורו וכשלב במסירת התורה לדורות הבאים."

כך היה מורי ורבי הרב יהודא ליאון אשכנזי (מניטו) זצ"ל מסביר את הביטוי הזה החוזר כה רבות בתורה שבעל פה ביחס לחכמי ישראל ובמיוחד בפרקי אבות. אין ספק למי שזכה לשמוע תורה מפיו שהוא עצמו היה חוליה בשרשרת הארוכה של הרבנים שבזכותם הועברה תורת משה מדור לדור – ובמיוחד בתקופות מעבר – לצאצאי האבות.

האם קיימת מימרה כזאת המבטה את משנתו ותקופתו גם יחד? האם אין זה יומרני רק לשאול את השאלה? כל מי שהתקרב אליו יודע שהוא למעלה ממדרגתנו לאין שיעור. ובכל זאת, נראה שאין מנוס והגיע הזמן להתחיל לסכם את משנתו דוקא כי הנחיל לנו את הידיעות הודאיות בעידן זה שבו אנו חיים, כשאמונה ודאגה שולטים ביחד במוח ובלב.

ברוח זה נכתבו השורות הבאות. כוונתן להציג בקצרה אבל נאמנה כמה מהסוגיות העיקריות של המסורת היהודית-ישראלית שלמדנו ממנו. כל הרעיונות לקוחים מתורתו של הרב ולרוב סגנונם אם לא צורתם ממנו הם.

אמנם, יש לדייק. מדובר בענין שמניטו דן בו הרבה פעמים: היחס, בתחום של העברת מסורת, בין התוכן הנמסר לבין אישיותו של המוסר. ישנה סכנה של טעות נפוצה בפרספקטיבה. עלולים לבלבל בין עוצמת המסר לבין גאונותו של המוסר. תהיה יכולתו של הרב לחדש חידושים מה שתהיה – ויכולתו של מניטו היתה מעל

ומעבר – תורת ישראל הוא מלמד ותחושת אמיתתה היא עוצמתה. הרב היה אומר שכאשר אין מחלוקת בנושא מסוים הוא נמסר אנונימית – סתם משנה, הלכה כמותה! לא מביאים דבר כלל ישראל בכללותו בשם איש אחד. אבל אין זה פוטר אף אחד מלהכיר טובה למי שממנו למד מה שתורת ישראל אומרת.

לכן, להציג מה שמניטו לימד אותנו הוא לדבר על התורה עצמה ועל מסורת ישראל, ובשבילנו, לדבר על התורה אינו נפרד כלל ממשנתו.

הנושאים עליהם ידובר הם יחוד שם ה', בריאת העולם, ההתגלות (מתן תורה), היחס בין הנבואה, התפילה והקבלה, ענין התולדות וענין המשיחיות.

לסיום, נדבר על הקדושה שהיתה הנושא של השיעורים האחרונים שהוא נתן למנין תלמידים מקשיבים סביב למיטתו עד שבוע לפני הסתלקותו לגנזי מרומים.

להלן רשימת המאמרים הקצרים שנקדיש לעניינים המוזכרים למעלה:

- א. המשמעות המוסרית של אחדות השם
- ב. הבראיה ומושג הראשית
- ג. ההתגלות
- ד. נבואה, תפילה, קבלה
- ה. התולדות
- ו. גלות וגאולה – ארץ ישראל
- ז. היתה יהודא לקדשו